

Za československými legionáři na Sibiři

Když jsem se připravoval na cestu do sibiřského Krasnojarsku a pročítal si na internetu různé odkazy k tomuto městu, narazil jsem také na článek v časopise National Geographic: Na krasnojarském hřbitově leží zachovalý hrob československých legionářů.

Československá obec legionářská mi dala na cestu vojenský věnec se stuhami v národních barvách. Díky bývalému studentskému vůdci Václavu Bartuškovi, který se o nalezení legionářských hrobů po roce 1989 zasloužil, je jeho místo označené na informační tabuli u vchodu na krasnojarský hřbitov a tak jsem jej celkem brzy našel. Ruský hřbitov je obrovský zmatek na sebe poskládaných hrobů, kovových zahrádek, plechových sovětských hvězd a křížů, mezi kterými nejsou žádné uličky či značení. Evidence neexistuje. Staré hroby jsou bez logiky a systému použity pro nové, tráva dosahuje výše jednoho metru. Václav Bartuška strávil tři dny procházením této změti, než pomník objevil.

Návrat československých legionářů na jaře 1918 z Ukrajiny přímou cestou do Evropy nebyl možný, protože v cestě stálo Rakousko-Uhersko, pro které byli všichni legionáři vlastizrádci. Padlo tedy rozhodnutí o transportu vojska po železnici do Vladivostoku a loděmi do Evropy. Po incidentu v Čeljabinsku v květnu 1918 se však legionáři obrátili proti bolševikům a během jednoho a půl měsíce ovládli celou transsibiřskou magistrálu. Až v září 1920 se pak poslední vojáci nalodili ve Vladivostoku na loď a přes USA či Japonsko a okolo Asie se vypravili do Evropy.

Legionáři byli v československé historii tehdy vlastně jedinou armádou, která opravdu bojovala a to ještě velmi úspěšně. Bylo jich v létě roku 1918 padesát tisíc, když ovládli Sibiř. Bojovali za stát, který v té době ještě neexistoval, a nebyť jejich krve, možná by vůbec nevznikl. Snili o svobodné zemi Čechů a Slováků a svému vojsku říkali československé legie. Stali páteří veškerého odporu proti bolševikům. Aby vůbec mohli přežít, postavili dílny a zprovoznili lokomotivní depa. Měli vlastní uzenářské závody, zemědělskou produkci, ve finále zřídili i dvě dílny na stavbu hrobů a pomníků svým padlým kamarádům, kterých zemřely čtyři tisíce. Zanechali po sobě 140 pomníků. Sovětský Svaz přežily jen dva, ten krasnojarský a druhý ve Vladivostoku.

Krasnojarsk byl vzhledem k vojenskému průmyslu za komunismu „uzavřené město“, do kterého neměli cizinci přístup. Není proto divu, že k pomníku čsl. legionářů osmdesát let nikdo nechodil. Místní lidé o „Bílých Čechách“, jak je zde nazývají, mnoho nevědí. Pro hrdé Rusy to není připomínaná část jejich historie, kdy je malá středoevropská armáda držela rok a půl v šachu. Přesto, když jsem si na nádraží koupil lístek na vlak a paní v pokladně se mě zeptala odkud jsem, hned reagovala: „V Čechách máme příbuzné. Sestru její babičky si vzal jeden z vašich Bílých Čechů.“ Tehdy si manželku z Ruska přivezly stovky legionářů.

Byl to zvláštní pocit, tisíce kilometrů od domova, uprostřed Sibiře stát na místě, kde před devadesáti lety zemřeli naši vojáci za nezávislé Československo. Pomník podle legionářských záznamů dělal poručík sochař František Bílek. Upřímně řečeno, téměř žádné detaily se na pískovcovém monumentu po devadesáti letech nezachovaly. V dolní, betonové části pomníku, je však velmi zachovalý nápis chráněný rozepjatými křídly orla, který zní: „BUDOUT PAMĚŤ JMÉNA VAŠEHO CTÍTI A V NÁRODECH VÁM VŽDY POKVETE VĚČNÁ SLÁVA“. Položil jsem věnec a pomodlil se.

Tomáš Jirsa
Rusko, Krasnojarsk

(Autor je starostou Hluboké nad Vltavou)